การจำกัดเสรีภาพในการประกอบอาชีพ ศึกษากรณีการแทรกแซงการกำหนดราคาโดยรัฐ

Restrictions on the Freedom of Occupation: A Study of State Intervention in Price Determination

พจนา พะเนียงเวทย์

Pojjana Paniangvait

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารกระบวนการยุติธรรม คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Doctor of Philosophy Program in Justice Administration the Faculty of Law Thammasat University

*Corresponding Author Email: Pjpaniangvait@gmail.com

Received: 12 June 2026 Revised: 6 July 2026 Accepted: 11 July 2026

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและหลักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกลไกตลาดด้วยมาตรการควบคุมราคาสินค้าภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและมาตรการควบคุมราคาสินค้าของประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนามกับของประเทศไทย 3. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการควบคุมราคาสินค้าตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาด ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและผู้บริโภค และ 4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาวิจัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) มาตรการควบคุมราคาจะมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ มาตรการดังกล่าวก่อให้เกิดข้อจำกัดและผลกระทบเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจ กลไกตลาด และโครงสร้างการแข่งขันทางการค้ามากกว่าประโยชน์เชิงสาธารณะ 2) กฎหมายควบคุมราคาสินค้าของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกันและมีโครงสร้างเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน แต่มีความแตกต่างในการรักษาเสถียรภาพด้านราคา คุ้มครองผู้บริโภคและป้องกันการแสวงหากำไรเกินควร 3) การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการที่มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบันคือ การควบคุมสินค้าเกินความจำเป็น การใช้ดุลยพินิจโดยขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ระยะเวลาในการควบคุมราคาที่ไม่เหมาะสม มาตรการควบคุมราคาที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตและการแข่งขันทางการค้า การควบคุมราคาสินค้าที่ทำให้ผู้ผลิตขาดแรงจูงใจในการพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐ และ 4) แนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจ มีข้อเสนอแนะ 2 แนวทาง ประกอบด้วยข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย และข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

คำสำคัญ: การจำกัดเสรีภาพ, การประกอบอาชีพ, การกำหนดราคาโดยรัฐ

Abstract

This research consists purposes were 1. to study and analyze the legal and economic concepts related to market intervention through price control measures under the Price Control Act B.E. 2542 (1999) 2. to study and compare the legal principles and price control measures of Malaysia and Vietnam with those of Thailand 3. to analyze the problems and impacts of price control under the Price Control Act B.E. 2542 (1999) on the economy, market system, producers, distributors and consumers and 4. to suggest guidelines for improving and developing the Price Control Act to be more appropriate to the current economic context. This study employed a qualitative research approach through a documentary research method. Relevant documents were systematically reviewed and the data obtained from these documentary sources were analyzed using content analysis. The findings indicate that 1) while price control measures aim to protect consumers and maintain economic stability, they create limitations and negative impacts on the economic system, market mechanisms, and the structure of trade competition rather than providing public benefits and 2) the price control laws of Thailand, Malaysia and Vietnam, countries in the same region with similar economic structures, differ in their approaches to maintaining price stability and protecting consumers and preventing excessive profiteering 3) Improving and developing the law on prices of goods and services to be appropriate to the current economic context, which includes controlling unnecessary goods, using discretion without clear criteria, inappropriate duration of price controls, price control measures that hinder growth and trade competition, price controls that discourage producers from developing new products and the enforcement of laws by government agencies and 4) Guidelines for improving and developing the law on prices of goods and services to be appropriate to the economic context include two approaches legal recommendations and practical recommendations.

Keywords: Restrictions on the Freedom, Occupation, State Intervention in Price

บทนำ

ระบบเศรษฐกิจแบบเสรี (Free Market Economy) เป็นระบบเศรษฐกิจที่บุคคลและภาคธุรกิจสามารถแข่งขันกันขายสินค้าและบริการเพื่อทำกำไรโดยปราศจากการแทรกแซง หรือแทรกแซงเพียงเล็กน้อยจากรัฐบาล หรือหน่วยงานภายนอกอื่น ๆ เพื่อปกป้องประชาชนและบริหารเศรษฐกิจ โดยอุปสงค์และอุปทานจะเป็นตัวกำหนดราคาของสินค้าและบริการ ในกรณีที่ภาคธุรกิจเมื่อกำหนดราคาสินค้าไม่เหมาะสม กลไกของตลาดจะทำให้ระดับราคาที่ไม่เหมาะสมกลับเข้าสู่ดุลยภาพในท้ายที่สุด เนื่องจากผู้ซื้อจะเลือกซื้อสินค้าที่คุณภาพเท่ากันในราคาที่ต่ำกว่า (สถาบันวิจัย

เพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2560) จากการบังคับใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ปรากฏข้อเท็จจริงว่ามีจำนวนสินค้าหรือบริการที่อยู่ในบัญชีสินค้าควบคุมมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องทั้งที่เหตุผลในการประกาศควบคุมหลายรายการมิได้แสดงให้เห็นว่าสินค้าหรือบริการดังกล่าวอยู่ในภาวะฉุกเฉิน ภาวะวิกฤตหรือมีการปรับราคาที่ไม่เป็นธรรม รวมทั้งไม่มีหลักฐานบ่งชี้ถึงภาวะตลาดล้มเหลวอย่างชัดเจน (กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์, 2557) การดำเนินการดังกล่าวสะท้อนถึงการใช้ดุลพินิจในการบังคับใช้กฎหมายโดยไม่พิจารณาถึงความจำเป็นและความเหมาะสม ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและกลไกตลาดโดยรวมของประเทศ สินค้าหรือบริการที่ถูกควบคุมมักประสบภาวะขาดตลาดเกิดการจำหน่ายในตลาดมืด เช่น น้ำมันปาล์ม น้ำตาล และนม ซึ่งเป็นสินค้าจำเป็นในชีวิตประจำวัน (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2560) นอกจากนี้ มาตรการควบคุมราคายังมีผลให้เกิดการจำกัดเสรีภาพของผู้ประกอบการและประชาชนเกินความจำเป็น ส่งผลกระทบต่อการผลิตและการจำหน่าย ความสำคัญของปัญหานี้ขึ้นอยู่ที่การแทรกแซงของรัฐซึ่งขาดหลักเกณฑ์ด้านความจำเป็น โปร่งใส และระยะเวลาที่เหมาะสมในการบังคับใช้ (คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ, 2557) ส่งผลให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงเศรษฐกิจ เสรีภาพทางอาชีพและกลไกการแข่งขันในตลาด

การค้าและบริการของประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตามกระแสการค้าโลก รัฐจึงได้มีการปรับปรุงพระราชบัญญัติ กำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด พ.ศ. 2522 ให้มีความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ โดยกำหนดให้มีการแยกสาระสำคัญของกฎหมายฉบับดังกล่าวออกเป็น 2 ส่วน คือ (1) การกำกับดูแลเรื่องราคาสินค้าและปริมาณสินค้า และ (2) การป้องกันการผูกขาดและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าหรือบริการ พ.ศ. 2542 และพระราชบัญญัติว่าด้วยการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 อันเป็นการปรับปรุงกฎหมายขึ้นใช้บังคับแยกออกจากกัน และใช้บังคับมาจนถึงปัจจุบัน (สมบูรณ์ สารพัด, 2561) อย่างไรก็ตามแม้ว่ารัฐจะมีพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าหรือบริการ พ.ศ. 2542 ออกมาใช้บังคับเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความเป็นธรรมในด้านราคาหรือบริการและกำกับดูแลผู้ประกอบธุรกิจแล้วก็ตามยังพบว่ารัฐไม่สามารถกำกับดูแลได้อย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ในระยะแรกของการบังคับใช้กฎหมาย มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ (คณิน วงศ์ใหญ่, 2562) เช่นในปี พ.ศ. 2544 ได้เกิดกรณีที่ผู้ประกอบการผลิตน้ำดื่มในหลายจังหวัด ร้องเรียนว่ามีการจำหน่ายสุราพ่วงกับน้ำดื่ม ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของบริษัท สุรา มหาราษฎร์ จำกัด จากการตรวจสอบของกรมการค้าภายใน พบว่าการกระทำดังกล่าวเข้าข่ายความผิดตามมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 และมาตรา 25 (2) และมาตรา 29 แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 อย่างไรก็ตาม ไม่สามารถดำเนินคดีเอาผิดกับบริษัทผู้กระทำได้ ทั้งที่มีพฤติการณ์เข้าข่ายความผิดตามกฎหมายทั้งสองฉบับ เนื่องจากไม่มีข้อเท็จจริงที่สามารถยืนยันได้ว่าบริษัทเป็นผู้กระทำการดังกล่าวโดยตรง นอกจากนี้ ในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่มีการประกาศหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการเป็นผู้มีอำนาจเหนือตลาด ส่งผลให้ไม่สามารถใช้บังคับมาตรา 25 (2) แห่งพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 เพื่อดำเนินคดีกับผู้ประกอบการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุภาวณีย์ อมรจิตสุวรรณ, 2563)

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าหลักเกณฑ์และเงื่อนไข ตลอดจนแนวคิดทางกฎหมายในการกำกับดูแลสินค้าหรือบริการของไทยให้อำนาจแก่รัฐในการแทรกแซงกลไกตลาดจึงจำเป็นต้องศึกษาวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาด และกลไกตลาดจากมาตรการควบคุมราคาสินค้าหรือบริการตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาและปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม เพื่อกำหนดขอบเขตการใช้กฎหมายให้มีความถูกต้องและเหมาะสมยิ่งขึ้น สอดคล้องกับหลักการทางวิชาการและแนวคิดทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและหลักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกลไกตลาดด้วยมาตรการควบคุมราคาสินค้าภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542
2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและมาตรการควบคุมราคาสินค้าของประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนามกับของประเทศไทย
3. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการควบคุมราคาสินค้าตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาด ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและผู้บริโภค
4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบัน

การทบทวนวรรณกรรม

1. โครงสร้างตลาดสินค้า

โครงสร้างตลาดเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการแข่งขันและอำนาจในการกำหนดราคาของผู้ประกอบการ การทำความเข้าใจโครงสร้างตลาดที่แตกต่างกันเป็นเงื่อนไขจำเป็นในการประเมินว่าเมื่อใดที่รัฐควรเข้าแทรกแซง มีรายละเอียด ดังนี้

1.1 ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ คือ ตลาดแข่งขันสมบูรณ์เป็นตลาดเชิงอุดมคติในทางเศรษฐศาสตร์โดยทุกฝ่ายได้รับประโยชน์สูงที่สุดมีลักษณะสำคัญ คือ การมีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก สินค้ามีคุณลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน และผู้ประกอบการแต่ละรายมีขนาดเล็กจนไม่สามารถใช้อำนาจกำหนดราคาได้ ราคาสินค้าหรือบริการถูกกำหนดขึ้นจากกลไกอุปสงค์และอุปทานโดยแท้ ผู้ผลิตอยู่ในฐานะผู้รับราคา (Price Taker) สามารถปรับได้เพียงปริมาณการผลิตให้สอดคล้องกับราคาตลาด หากตั้งราคาสูงกว่าระดับดุลยภาพย่อมสูญเสียลูกค้า เนื่องจากผู้บริโภคมีทางเลือกทดแทนที่เหมือนกัน (วรณี จิเจริญ, 2558)

1.2 ตลาดแข่งขันไม่สมบูรณ์ คือ ตลาดที่มีผู้ผลิตหรือให้บริการเพียงรายเดียวหรือมีจำนวนน้อยรายและมีลักษณะของการแข่งขันที่ไม่สมบูรณ์ หรือมีการผูกขาด ซึ่งไม่ได้เป็นเพียงการมีผู้ให้บริการเพียงรายเดียวเท่านั้น ยังหมายถึง “กรณีที่ผู้ให้บริการหลายรายรวมตัวกันเหมือนเป็นผู้ขายรายเดียวและทำการผูกขาดในตลาดเพื่อต้องการ

กำหนดราคาร่วมกัน” ซึ่งเรียกว่า คาร์เทล (Cartel) เนื่องจากผู้ผลิตอาจร่วมมือกันกำหนดราคาได้ เช่น กรณีน้ำมันที่ตลาดโลกถูกครอบงำโดยกลุ่มโอเปกไม่มีการแข่งขันด้านราคา เป็นต้น (วิรุณศิริ ใจมา, 2557)

2. การกำหนดราคาของตลาด

ตามหลักเศรษฐศาสตร์กระบวนการกำหนดราคาตลาดมิใช่สภาวะที่เกิดขึ้นอย่างเอกเทศ แต่เป็นผลลัพธ์โดยตรงจากพฤติกรรมการจัดสรรทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดของมนุษย์ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่ไม่มีขีดจำกัด โดยมนุษย์ในฐานะหน่วยเศรษฐกิจ ล้วนเผชิญกับข้อจำกัดเชิงโครงสร้าง 2 ประการหลัก ได้แก่ ข้อจำกัดด้านเวลา และข้อจำกัดด้านงบประมาณ สภาวะความขาดแคลนนี้บีบบังคับให้เกิดการตัดสินใจเลือก ซึ่งในทางเศรษฐศาสตร์ถือว่าการเลือกสิ่งหนึ่งย่อมหมายถึงการละทิ้งทางเลือกอื่นที่คุ้มค่ารองลงมาก่อให้เกิดต้นทุนค่าเสียโอกาส อันเป็นรากฐานของการประเมินมูลค่าสินค้าและบริการในระบบตลาด (วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, 2558)

3. การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างตลาด

ในบางอุตสาหกรรมทำให้เกิดตลาดกึ่งผูกขาดหรือผูกขาด เช่น กลุ่มพลังงาน การขนส่ง และสินค้าเกษตรบางประเภท ราคาสินค้าและบริการถูกกำหนดโดยผู้ผลิตรายใหญ่ ซึ่งอาจส่งผลให้ราคาสูงเกินความเหมาะสมในบางกรณี โดยเฉพาะสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เช่น ข้าว น้ำตาล และพลังงาน ผู้บริโภคเผชิญกับราคาสินค้าและบริการที่สูงในสถานการณ์วิกฤต เช่น การกักตุนสินค้าในภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ หรือความขาดแคลน และมีความเปราะบางต่อการขึ้นราคาสินค้าและบริการ เนื่องจากรายได้เฉลี่ยต่อหัวประชากรต่ำ เศรษฐกิจไทยยังคงพึ่งพาการเกษตรเป็นอย่างมาก ทำให้สินค้าเกษตรเป็นตัวขับเคลื่อนราคาสินค้าในตลาด ทั้งนี้ เกษตรกรรายย่อยไม่มีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้า ส่งผลให้ราคาถูกควบคุมโดยพ่อค้าคนกลางหรือผู้ส่งออก รวมถึงปัญหาความผันผวนของราคาสินค้าเกษตรซึ่งเกิดจากการพึ่งพาอุปสงค์และอุปทานในตลาดโลก (กัญฐณา ดิษฐ์แก้ว, 2560)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. แหล่งข้อมูลการวิจัย ได้แก่ ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากการรวบข้อมูลเอกสารต่าง ๆ (Document Research) อาทิ หนังสือ ตำรา เอกสารวิชาการ งานวิจัย และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ในเชิงเนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. การศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและหลักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกลไกตลาดด้วยมาตรการควบคุมราคาสินค้าภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542

ผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้มาตรการควบคุมราคาจะมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือภาวะความล้มเหลวของตลาด อย่างไรก็ตาม ในบริบทเศรษฐกิจปกติ มาตรการดังกล่าวกลับก่อให้เกิดข้อจำกัดและผลกระทบเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจ กลไกตลาด และโครงสร้างการแข่งขันทางการค้ามากกว่าประโยชน์เชิงสาธารณะ ในเชิงกฎหมาย พบว่า พระราชบัญญัติดังกล่าวเปิดช่องให้ฝ่ายปกครองสามารถใช้อำนาจแทรกแซงราคาได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง โดยขาดหลักเกณฑ์เชิงเนื้อหาที่ชัดเจนทั้งในด้านการกำหนดนิยามของ “ราคาไม่เป็นธรรม” หลักเกณฑ์ในการอนุมัติการปรับราคา และระยะเวลาในการใช้มาตรการ ส่งผลให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย (legal uncertainty) และเพิ่มความเสี่ยงต่อการใช้ดุลพินิจเกินขอบเขตที่จำเป็น อันอาจขัดต่อหลักหลักนิติธรรมและหลักความได้สัดส่วน ในเชิงเศรษฐศาสตร์ การกำหนดราคาเพดานต่ำกว่าดุลยภาพของตลาดก่อให้เกิดภาวะอุปสงค์ส่วนเกิน การขาดแคลนสินค้า และการบิดเบือนกลไกราคาในห่วงโซ่อุปทาน โดยเฉพาะ “การบิดเบือนการส่งผ่านต้นทุน” (Transfer Cost) ซึ่งทำให้ผู้ผลิตและผู้ประกอบการ โดยเฉพาะรายย่อย ต้องแบกรับภาระต้นทุนที่เพิ่มขึ้นโดยไม่สามารถส่งผ่านไปยังผู้บริโภคได้ ส่งผลให้แรงจูงใจในการผลิต การลงทุน และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการพัฒนานวัตกรรมลดลง

2. การศึกษาและเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและมาตรการควบคุมราคาสินค้าของประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนามกับของประเทศไทย

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการบังคับใช้กฎหมายควบคุมราคาสินค้าของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกันและมีโครงสร้างเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่าแม้ทั้งสามประเทศมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการรักษาเสถียรภาพด้านราคา คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการแสวงหากำไรเกินควรในภาวะที่ตลาดมีความผันผวน แต่แนวทางการออกแบบกฎหมายและระดับการแทรกแซงของรัฐมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ประเทศไทยอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 เป็นเครื่องมือหลักในการควบคุมราคา โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการในการกำหนดรายการสินค้าควบคุมและแทรกแซงราคาได้อย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง อย่างไรก็ดี การใช้อำนาจดังกล่าวยังขาดหลักเกณฑ์เชิงเนื้อหาที่ชัดเจน และมิได้กำหนดขอบเขตหรือระยะเวลาของการแทรกแซงไว้อย่างแน่นอน ส่งผลให้มาตรการควบคุมราคามีลักษณะขยายตัวในวงกว้างและมีแนวโน้มกลายเป็นมาตรการกึ่งถาวร ในทางตรงกันข้าม ประเทศมาเลเซียภายใต้กฎหมาย Price Control and Anti-Profiteering Act 2011 มุ่งเน้นการกำกับพฤติกรรมการตั้งราคาที่เกินควร โดยเชื่อมโยงราคากับโครงสร้างต้นทุนและอัตรากำไรอย่างเป็นระบบ ทำให้การแทรกแซงของรัฐมีลักษณะเฉพาะเจาะจงและอยู่บนพื้นฐานของข้อมูลทางเศรษฐศาสตร์ ขณะที่ประเทศเวียดนามภายใต้ Law on Prices ใช้แนวทางผสมผสาน โดยเปิดให้กลไกตลาดทำหน้าที่กำหนดราคาเป็นหลัก และให้รัฐเข้ามาแทรกแซงเฉพาะในกรณีที่

จำเป็น เช่น สินค้าที่มีความสำคัญต่อการดำรงชีพหรือมีข้อจำกัดด้านการแข่งขัน ความแตกต่างดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า มาเลเซียและเวียดนาม มีการออกแบบมาตรการควบคุมราคาที่สอดคล้องกับกลไกตลาดและมีขอบเขตการใช้อำนาจของรัฐที่จำกัดมากกว่า โดยยึดหลักความได้สัดส่วนและแทรกแซงเท่าที่จำเป็นอย่างชัดเจน ในขณะที่ประเทศไทยยังคงใช้มาตรการควบคุมราคาที่มีลักษณะกว้างขวางและต่อเนื่อง ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับหลักนิติธรรมและหลักเสรีภาพในการประกอบอาชีพตามรัฐธรรมนูญ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2562) โดยผู้วิจัยได้แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางการเปรียบเทียบกฎหมายควบคุมราคาสินค้าของไทยและต่างประเทศ

ประเทศไทย	**ประเทศมาเลเซีย**	**ประเทศเวียดนาม**
พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542	พระราชบัญญัติควบคุมราคาและต่อต้านการแสวงหากำไร ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554)	กฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคา (Law on Prices 11/2012/QH13)
หลักการพื้นฐานของกฎหมาย		
การกำหนดบทบัญญัติ องค์กรที่ทำหน้าที่ตามกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า เพื่อให้การดำเนินการตามกฎหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ชัดเจน เหมาะสม กำกับดูแลให้ผู้บริโภคได้รับประโยชน์ ไม่ถูกเอาเปรียบจากผู้ประกอบการ	สร้างความสมดุลทางเศรษฐกิจและลดผลกระทบจากความผันผวนของราคาสินค้าในภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลง โดยรัฐบาลสามารถควบคุมและกำหนดราคาสินค้าและบริการในช่วงเวลาที่มีความต้องการสูงหรือขาดแคลน ป้องกันการกำหนดราคาที่ไม่เป็นธรรมและการแสวงหากำไรเกินควรจากผู้บริโภค	มุ่งเน้นการให้กลไกตลาดเป็นหลักในการกำหนดราคา โดยผู้ประกอบการธุรกิจสามารถตั้งราคาสินค้าตามการแข่งขันได้ แต่รัฐบาลจะเข้ามากำหนดราคาสำหรับสินค้าจำเป็น สินค้าที่มีการผูกขาดและทรัพยากร ธรรมชาติที่สำคัญเพื่อรักษาความเสถียรของตลาดและปกป้องผู้บริโภค
อำนาจหน้าที่ของผู้บังคับใช้กฎหมาย		
คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) มีอำนาจในการประกาศกำหนดให้สินค้าหรือบริการใดเป็นสินค้าหรือบริการควบคุม ใช้มาตรการเพื่อป้องกันการกำหนดราคาซื้อ ราคาจำหน่าย หรือกำหนดเงื่อนไขและวิธีปฏิบัติทางการค้าอันไม่เป็นธรรม โดยต้องเสนอคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบด้วย ทบทวนพิจารณาการใช้อำนาจที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนผู้บริโภค ป้องกันการ	กระทรวงการค้าภายในประเทศและเครือข่ายสำนักงานการค้าภายในประเทศเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการกำกับดูแลการค้าภายในประเทศ โดยมีอำนาจในการออกคำสั่งควบคุมราคาและป้องกันการจำหน่ายที่ผิดกฎหมายเพื่อปกป้องผู้บริโภค รวมถึงการตรวจสอบและดำเนินการตามกฎหมายในกรณีที่พบ	นายกรัฐมนตรีมีอำนาจในการกำหนดราคาสินค้าและบริการที่สำคัญและจำเป็นต่อเศรษฐกิจและชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน กระทรวงการคลังและหน่วยงานภายใต้กระทรวงมีอำนาจกำหนดราคาสินค้าและบริการในด้านที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรงบประมาณของรัฐ คณะกรรมการประชาชนของจังหวัดมี

สร้างภาระให้แก่ผู้ประกอบการ ปีละ 1 ครั้ง เป็นอย่างน้อย	การละเมิดกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมราคาและการจำหน่ายที่ผิดกฎหมาย	อำนาจในการกำหนดราคาสินค้าและบริการในพื้นที่ของตนเอง

3. การวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการควบคุมราคาสินค้าตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาด ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและผู้บริโภค

ผลการวิจัยพบว่า การกำหนดรายการสินค้าควบคุมภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มีแนวโน้มขยายตัวอย่างต่อเนื่อง จากเดิม 16 รายการในปี พ.ศ. 2543 เพิ่มขึ้นเป็น 65 รายการในปี พ.ศ. 2569 โดยขอบเขตของสินค้าที่ถูกควบคุมได้ขยายจากสินค้าจำเป็นพื้นฐานไปสู่สินค้าที่เป็นปัจจัยการผลิต สินค้าอุตสาหกรรม และสินค้าอุปโภคบริโภคทั่วไป ซึ่งบางรายการมิได้มีลักษณะเป็นสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ทุเรียน มังคุด และลำไย นอกจากนี้ ยังปรากฏว่าสินค้าบางประเภทถูกกำหนดให้เป็นสินค้าควบคุมอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 25 ปี โดยไม่มีการประเมินความจำเป็นหรือผลกระทบอย่างเป็นระบบ อีกทั้ง ยังขาดกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและการเปิดเผยเหตุผลเชิงนโยบายในการคงมาตรการดังกล่าว สภาพการณ์นี้สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจของรัฐในลักษณะที่ขาดความยืดหยุ่นและการทบทวนเชิงโครงสร้าง ผลจากการขยายขอบเขตและระยะเวลาการควบคุมดังกล่าว ส่งผลให้กฎหมายควบคุมราคาสินค้าในปัจจุบันมีลักษณะไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจเสรีและหลักเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 อีกทั้งยังอาจก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาดและลดประสิทธิภาพของการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาว โดยมีประเด็นปัญหาที่สำคัญ ดังนี้

3.1 การควบคุมสินค้าเกินความจำเป็น

ภายใต้พระราชบัญญัติควบคุมราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 เริ่มต้นจากการควบคุมราคาสินค้าจำเป็นในช่วงวิกฤตการณ์ต้มยำกุ้งในภูมิภาคเอเชีย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและคุ้มครองค่าครองชีพของประชาชน อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากภาวะวิกฤตดังกล่าวสิ้นสุดลง กลับพบว่ารัฐได้ขยายรายการสินค้าควบคุมอย่างต่อเนื่องโดยขาดการทบทวนความจำเป็นอย่างเป็นระบบ แม้กฎหมายจะกำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินค้าควบคุม ได้แก่ (1) เป็นสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ (2) เป็นสินค้าที่ใช้เป็นปัจจัยผลิตต่อเนื่อง (3) โครงสร้างตลาดมีผู้ผลิตหรือผู้ขายน้อยราย สภาพตลาดไม่มีการแข่งขันกันเท่าที่ควร (4) เป็นสินค้าที่มีเทคนิคการผลิตและการลงทุนสูง ส่งผลทำให้ผู้ผลิตรายใหม่เข้าสู่ตลาดได้ค่อนข้างยาก (5) เป็นสินค้าที่มีความเคลื่อนไหวด้านราคาบ่อยครั้งหรือขึ้นผิดปกติ และปริมาณขาดแคลนในบางครั้ง และ (6) เป็นสินค้าที่มีความเชื่อมโยงและได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงราคาในตลาดโลกมาก แต่ในทางปฏิบัติกลับปรากฏว่าการนำหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาใช้ยังขาดความชัดเจนและความเสมอภาค ส่งผลให้ขอบเขตของสินค้าควบคุมขยายตัวจาก 16 รายการในปี พ.ศ. 2543 เป็น 59 รายการในปี พ.ศ. 2568 และเพิ่มขึ้นเป็น 65 รายการในปี พ.ศ. 2569 โดยบางสินค้า เช่น น้ำมัน ก๊าซ อาหาร และเครื่องแบบนักเรียน ถูกควบคุมราคาต่อเนื่องโดยไม่มีการชี้แจงเหตุผลชัดเจน รวมถึงสินค้าบางรายการที่มิได้มีลักษณะเป็นสินค้าจำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น ทุเรียน มังคุด ลำไย กลับถูกกำหนดให้เป็นสินค้าควบคุมเช่นเดียวกัน โดยมีสินค้าจำนวน 10 รายการ ที่ถูกกำหนดให้เป็นสินค้าควบคุมตั้งแต่กฎหมายบังคับใช้จนถึงปัจจุบัน

3.2 การใช้ดุลยพินิจโดยขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน

ภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) มีอำนาจอย่างกว้างขวางในการกำหนดราคาสินค้าและแทรกแซงกลไกตลาด อย่างไรก็ตาม การใช้อำนาจดังกล่าวในทางปฏิบัติกลับขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและโปร่งใส ส่งผลให้การกำหนดราคามิได้สะท้อนต้นทุนที่แท้จริงของผู้ผลิต และอาจเปิดช่องให้เกิดการใช้ดุลพินิจและการใช้ “นโยบายประชานิยมผ่านกลไกราคา” เพื่อสร้างฐานเสียง และผลประโยชน์ทางการเมือง โดยมองข้ามผลกระทบเชิงโครงสร้าง ตัวอย่างที่ชัดเจนคือกรณีสินค้าบะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ซึ่งถูกตรึงราคาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ต้นทุนการผลิตจะปรับตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านวัตถุดิบ ค่าแรง และค่าขนส่ง สะท้อนให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องระหว่างราคาที่รัฐกำหนดกับต้นทุนที่แท้จริงของระบบเศรษฐกิจ อีกทั้งหลักเกณฑ์และวิธีการคำนวณราคาที่เหมาะสมยังไม่มีการเปิดเผยอย่างเป็นระบบ ทำให้ขาดความโปร่งใสและไม่สามารถตรวจสอบได้ เมื่อเปรียบเทียบกับกฎหมายของประเทศมาเลเซียภายใต้ Price Control and Anti-Profiteering Act 2011 พบว่า มาเลเซียใช้แนวทางที่เชื่อมโยงการกำหนดราคากับโครงสร้างต้นทุนและอัตรากำไรอย่างชัดเจน โดยมีหลักเกณฑ์เชิงบัญชีที่สามารถตรวจสอบได้ ส่งผลให้การบังคับใช้กฎหมายมีความแน่นอนและลดการพึ่งพาดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ ในทางตรงกันข้าม กฎหมายไทยโดยเฉพาะมาตรา 29 ซึ่งบัญญัติห้ามมิให้มีการกำหนดราคา “สูงเกินสมควร” กลับมิได้ให้คำนิยามหรือหลักเกณฑ์ในการตีความอย่างชัดเจน ส่งผลให้การพิจารณาขึ้นอยู่กับดุลพินิจ (Discretion) ของเจ้าหน้าที่เป็นสำคัญ อันก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมาย (legal uncertainty) และเพิ่มภาระความเสี่ยงต่อผู้ประกอบการ

3.3 ระยะเวลาในการควบคุมราคาไม่เหมาะสม

ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 จะกำหนดให้มีการทบทวนรายการสินค้าควบคุมเป็นประจำอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง แต่จากการศึกษาพบว่า ในทางปฏิบัติยังมีสินค้า จำนวน 10 รายการ ถูกกำหนดให้เป็นสินค้าควบคุมอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 25 ปี โดยไม่มีการทบทวนหรือปรับเปลี่ยนมาตรการ สะท้อนให้เห็นว่าการบังคับใช้กฎหมายในทางปฏิบัติ ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของบทบัญญัติกฎหมายที่มุ่งให้การควบคุมราคามีลักษณะเป็นมาตรการชั่วคราวและขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ การควบคุมราคามิได้จำกัดอยู่เฉพาะในช่วงภาวะวิกฤติหรือเหตุฉุกเฉิน แต่กลับถูกใช้ในลักษณะต่อเนื่องโดยขาดการประเมินความจำเป็น ความเหมาะสม และความเป็นธรรมอย่างเป็นระบบ ในเชิงกฎหมาย การคงไว้ซึ่งมาตรการควบคุมราคาโดยไม่ทบทวนขัดต่อกฎหมายตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 มาตรา 24 วรรค 2, มาตรา 25 วรรค 3 กำหนดว่า “ให้คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) พิจารณาทบทวนการใช้อำนาจในมาตรา 24 และมาตรา 25 อย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง หากเห็นว่าภาวะเศรษฐกิจหรือข้อเท็จจริงที่อาศัยเป็นหลักในการพิจารณาใช้อำนาจของ กกร. เปลี่ยนแปลงไปหรือสิ้นสุดลง กกร. จะต้องประกาศเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกการใช้อำนาจนั้นโดยไม่ชักช้า ซึ่งอาจถือเป็นการใช้อำนาจที่ไม่สอดคล้องกับหลักความได้สัดส่วน (principle of proportionality) เนื่องจากเป็นการจำกัดสิทธิของผู้ประกอบการเกินกว่าที่จำเป็น และยังอาจกระทบต่อหลักความมั่นคงแน่นอนแห่งกฎหมาย (legal certainty) ที่กำหนดให้การใช้อำนาจของรัฐต้องมีความชัดเจน คาดการณ์ได้ และอยู่ภายใต้กรอบเวลาที่

เหมาะสม ในเชิงเศรษฐศาสตร์ การควบคุมราคาที่มีลักษณะยาวนานโดยไม่ปรับให้สอดคล้องกับต้นทุนและสภาพตลาดย่อมส่งผลให้กลไกราคาสูญเสียบทบาทในการสะท้อนข้อมูลทางเศรษฐกิจ นำไปสู่ความบิดเบือนในการตัดสินใจของผู้ผลิตและผู้บริโภค และลดประสิทธิภาพของระบบตลาดโดยรวม

3.4 มาตรการควบคุมราคาเป็นอุปสรรคต่อการเติบโตและการแข่งขันทางการค้า

การใช้อำนาจของคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ในการกำหนดราคาสินค้าและบริการภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 แม้มีวัตถุประสงค์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและป้องกันการผูกขาด แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่าการใช้อำนาจดังกล่าวขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและโปร่งใส และขัดต่อรัฐธรรมนูญ พ ศ 2560 ที่รับรองเสรีภาพในการประกอบอาชีพและเพื่อป้องกันการผูกขาดหรือคุ้มครองผู้บริโภค คือ (1) การบังคับใช้กฎหมายมีลักษณะไม่เป็นกลาง โดยเฉพาะในกรณีสินค้านำเข้า สามารถกำหนดราคาจำหน่ายได้โดยอิสระมากกว่าสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ อันก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการแข่งขัน ตัวอย่างเช่น สินค้าบะหมี่กึ่งสำเร็จรูปนำเข้าไม่ต้องแจ้งรายละเอียด ตามมาตรา 26 วรรค 1 กำหนดให้ กกร. มีอำนาจประกาศให้ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย ผู้ซื้อเพื่อจัดจำหน่าย หรือผู้นำเข้าเพื่อจำหน่ายสินค้าหรือบริการควบคุม แจ้งชื่อ ราคาซื้อ ราคาจำหน่าย มาตรฐานคุณภาพ ขนาดปริมาณ น้ำหนักต่อหน่วยรวมทั้งชื่อและปริมาณวัตถุ อันเป็นส่วนประกอบของสินค้าหรือบริการนั้น และสามารถตั้งราคาขายได้ตามอิสระ เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปนำเข้าจากประเทศเกาหลี ญี่ปุ่น ที่มีราคาขายระหว่าง 40 - 50 บาทต่อซอง ซึ่งมีราคาจำหน่ายในระดับสูงกว่าสินค้าภายในประเทศอย่างมีนัยสำคัญ โดยไม่อยู่ภายใต้ข้อจำกัดด้านราคาในลักษณะเดียวกัน และ (2) กระบวนการพิจารณาอนุมัติการปรับราคาสินค้าของ กกร. ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนและเปิดเผย ส่งผลให้ผู้ประกอบการไม่สามารถคาดการณ์ผลลัพธ์ของการยื่นขอปรับราคาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในหลายกรณี แม้ผู้ประกอบการจะยื่นข้อมูลต้นทุนและเหตุผลประกอบอย่างครบถ้วน แต่กลับไม่ได้รับการอนุมัติ หรือได้รับอนุมัติในระดับที่ไม่สอดคล้องกับต้นทุนที่แท้จริง โดยไม่มีการชี้แจงเหตุผลอย่างโปร่งใส อันก่อให้เกิดความไม่แน่นอนทางกฎหมายและเพิ่มภาระความเสี่ยงในการดำเนินธุรกิจ เช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูปหรือปลากระป๋อง ต้องยื่นเอกสาร รายละเอียดต้นทุน การคำนวณต้นทุนและเหตุผลที่ขอขึ้นราคาให้ทางการ แต่มักจะไม่ได้รับการอนุมัติให้ขึ้นราคาตามต้นทุนที่เพิ่มขึ้น โดยไม่มีเหตุผลหรือการชี้แจงว่าเหตุใดถึงไม่อนุญาตให้ขึ้นราคา ตัวอย่างเช่น บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป ยำยำช้างน้อย ขอขึ้นราคาจาก 3 บาท เป็น 4 บาทต่อซอง แต่ได้รับการอนุมัติให้ขึ้นราคาจาก 3 บาท เป็น 3.30 บาท ต่อซอง โดยไม่ชี้แจงว่ามีวิธีการคำนวณอย่างไร และการขายสินค้าในราคา 3.30 บาท ตามหลักความเป็นจริงจะขายได้อย่างไร

3.5 การละเลยในการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐ

ปัญหาสำคัญในการกำกับดูแลราคาสินค้าในประเทศไทย คือ การบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐขาดความบูรณาการและไม่ครอบคลุมทั้งห่วงโซ่อุปทาน แม้ว่าพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2560 โดยเฉพาะมาตรา 57 (1) (2) และ (3) รวมถึงประกาศคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า ปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้น คือ เมื่อรัฐควบคุมราคาปลายทางและไม่อนุญาตให้สินค้าควบคุมขึ้นราคา ทั้งที่ต้นทุน วัสดุ วัตถุดิบ ค่าแรงงาน ค่าขนส่งเพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่กำไรของผู้จัดจำหน่ายและร้านค้าปลีกสมัยใหม่ต้องไม่ลดลง ทำให้ผู้ผลิตต้องแบกภาระทั้งหมดไว้

ผลกระทบในระยะสั้นผู้บริโภคได้ประโยชน์จากการบริโภคสินค้าในราคาต่ำ แต่ในระยะยาวสินค้าควบคุมดังกล่าวจะไม่มีการพัฒนาคุณภาพ และหรือในที่สุดสินค้าควบคุมดังกล่าวจะหายไปจากตลาด

4. ข้อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจ ซึ่งได้จากการวิเคราะห์ตามระเบียบวิธีวิจัยที่กำหนด มีข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

4.1 ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย

จากการศึกษาวิจัยจะเห็นได้ว่าปัญหาสำคัญของการควบคุมราคาสินค้าในประเทศไทยมิได้ขึ้นอยู่กับการใช้มาตรการเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของการออกแบบกฎหมายและการใช้อำนาจของรัฐที่ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายควรดำเนินการอย่างเป็นลำดับ โดยเริ่มจากมาตรการที่สามารถดำเนินการได้ทันทีภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน และต่อเนื่องไปสู่การแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในระยะยาว คือ (1) ระยะเร่งด่วน (เพื่อแก้ปัญหาเชิงปฏิบัติทันที) คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ควรออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนิยาม “ราคาไม่เป็นธรรม” โดยกำหนดกรอบการพิจารณาที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างต้นทุนและอัตรากำไรที่เหมาะสมตามหลักเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการอนุมัติการปรับราคาสินค้าอย่างเป็นระบบ รวมถึงระยะเวลาในการพิจารณาที่แน่นอน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถคาดการณ์การบังคับใช้กฎหมายได้อย่างชัดเจน อันเป็นการเสริมสร้างหลักความมั่นคงแน่นอนแห่งกฎหมาย (legal certainty) และลดการใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นธรรม นอกจากนี้ ควรกำหนดให้มีการประเมินผลกระทบของมาตรการควบคุมราคา ก่อนการกำหนดหรือขยายรายการสินค้าควบคุม เพื่อให้การใช้อำนาจของรัฐสอดคล้องกับหลักความจำเป็นและหลักความได้สัดส่วน ได้แก่ การออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์การรับฟังความคิดเห็นและการวิเคราะห์ผลกระทบ โดยกำหนดให้การประกาศรายการสินค้าควบคุมต้องดำเนินการภายใต้เงื่อนไข ได้แก่ ต้องมีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียทุกภาคส่วน ต้องมีการจัดทำรายงานการประเมินผลกระทบของมาตรการควบคุมราคา Regulatory Impact Assessment (RIA) และต้องเปิดเผยผลการวิเคราะห์และเหตุผลประกอบการตัดสินใจต่อสาธารณะ การปรับรูปแบบการรายงานข้อมูล จากปัญหาภาระของผู้ประกอบการที่ต้องยื่นข้อมูลต้นทุนเป็นรายเดือน ควรออกประกาศปรับรูปแบบจาก “การยื่นรายเดือน” เป็น “ระบบการจัดเก็บข้อมูล (record-keeping system)” โดยกำหนดให้ผู้ประกอบการจัดเก็บข้อมูลเอกสารเกี่ยวกับต้นทุน ปริมาณสินค้า แผนการผลิต และการจำหน่าย เป็นระยะเวลาที่กำหนด เช่น 5–7 ปี และยื่นข้อมูลเมื่อมีเหตุจำเป็น หรือเมื่อถูกตรวจสอบ การออกประกาศกำหนดสูตรคำนวณ “อัตรากำไรที่เหมาะสม” โดยใช้สูตร ราคาที่เหมาะสม = ต้นทุนที่แท้จริง + อัตรากำไรที่เหมาะสม (Cost + Reasonable Margin) อ้างอิงต้นทุนจริงและเปรียบเทียบในอุตสาหกรรมลักษะเดียวกัน เปิดเผยวิธีคำนวณอย่างโปร่งใส พร้อมทั้งขยายฐานการคำนวณให้ครอบคลุมทั้งผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่าย และผู้ค้าปลีกสมัยใหม่ โดยเชื่อมโยงกับแนวทางของกฎหมายแข่งขันทางการค้า เพื่อป้องกันการเอาเปรียบในห่วงโซ่อุปทาน (2) ระยะกลาง (เพื่อแก้ปัญหาเชิงโครงสร้าง) คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ (กกร.) ควรมีการปรับปรุง พระราชบัญญัติว่าด้วยราคา

สินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 โดยแก้ไขบทบัญญัติเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย ได้แก่ มาตรา 7 คณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ เนื่องจากในปัจจุบันคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการจะมีกรรมการที่มาจากภาครัฐมากกว่าภาคเอกชน ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการถ่วงดุลอำนาจ เพื่อความเหมาะสม ขอเสนอให้ปรับมาตรา 7 จาก “ให้มีคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ เรียกโดยย่อว่า “กกร.” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่า การกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงพาณิชย์และเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนเป็นรองประธานกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า สี่คนแต่ไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรี แต่งตั้ง โดยต้องแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน ไม่น้อยกวากึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ และให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้ กกร. ทำหน้าที่คณะกรรมการส่วนจังหวัดว่าด้วยราคาสินค้าและบริการสำหรับกรุงเทพมหานครด้วย” เป็น “ให้มีคณะกรรมการกลางว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ เรียกโดยย่อว่า “กกร.” ประกอบด้วยรัฐมนตรีว่า การกระทรวงพาณิชย์เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงพาณิชย์และเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริม การลงทุนเป็นรองประธานกรรมการ อธิบดีกรมการค้าภายใน เป็นกรรมการและเลขานุการ ประธานกรรมการหอการค้าไทยและสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ประธานสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทยเป็นกรรมการ และผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่า สี่คนแต่ไม่เกินแปดคนซึ่งคณะรัฐมนตรี แต่งตั้ง โดยต้องแต่งตั้งจากผู้ทรงคุณวุฒิภาคเอกชน ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งเป็นกรรมการ และให้เลขาธิการเป็นกรรมการและเลขานุการ ให้ กกร. ทำหน้าที่คณะกรรมการส่วนจังหวัดว่าด้วยราคาสินค้าและบริการสำหรับกรุงเทพมหานครด้วย”

มาตรา 24 อำนาจของ กกร. ในการกำหนดให้สินค้าหรือบริการใดเป็นสินค้าหรือบริการควบคุมได้ ควรจะต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียและวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นก่อนประกาศรายการสินค้าควบคุมในแต่ละปี โดยเสนอให้เพิ่มข้อความในมาตรา 24 วรรค 2 “ให้ กกร. พึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้าน และเป็นระบบ รวมทั้งเปิดเผยผลลัพธ์การรับฟังความคิดเห็นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย”

มาตรา 26 วรรค 2 เพื่อความชัดเจนเสนอให้ ออกประกาศเพิ่มเติมในวิธีคำนวณ “อัตรากำไรที่เหมาะสม” โดยใช้สูตรการคำนวณที่แน่นอนและเปิดเผยว่ากำไรใดเป็นกำไรที่เหมาะสม เพื่อให้การวิจัย วินิจฉัย ราคาสูงเกินสมควร ตั้งอยู่บนพื้นฐานทางคณิตศาสตร์และบัญชีที่สะท้อนต้นทุน ส่วนเพิ่ม จริงของผู้ผลิต แทนการใช้ดุลพินิจเชิงนโนบายเพียงอย่างเดียวและให้ครอบคลุมไปถึงการคำนวณ กำไรของร้านค้าปลีกสมัยใหม่ในสินค้าควบคุม ตามประกาศของคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า เรื่อง แนวทางพิจารณา การปฏิบัติทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับการกระทำอันเป็นผลให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ประกอบธุรกิจรายอื่น ลงวันที่ 29 ธันวาคม 2564 เพื่อให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรมทั้งห่วงโซ่อุปทานของสินค้า

4.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

จากปัญหาการควบคุมราคาสินค้าในประเทศไทยมิได้เกิดจากตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากข้อจำกัดในการบังคับใช้ กลไกการทำงานของรัฐ เครื่องมือกำกับดูแลที่สอดคล้องกับกลไกตลาด ดังนั้น การปรับปรุงในเชิงปฏิบัติควรดำเนินการอย่างเป็นลำดับ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินการและผลกระทบเชิงระบบเป็นที่

สำคัญ ได้แก่ ดำเนินการทบทวนรายการสินค้าควบคุมให้สอดคล้องกับหลักความจำเป็น โดยจำกัดการควบคุมเฉพาะสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีพและสินค้าปฐมภูมิ ขณะที่สินค้าที่มีสินค้าทดแทนหรือเป็นสินค้าฟุ่มเฟือยไม่ควรถูกควบคุมราคา อย่างไรก็ตาม ในกรณีที่มีความจำเป็นในการคุ้มครองกลุ่มเปราะบาง รัฐสามารถใช้แนวทาง “การควบคุมแบบเฉพาะเจาะจง” (Specific) เช่น การกำหนดราคาสำหรับสินค้าบางขนาดหรือบางประเภทเท่านั้น เพื่อรักษาสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคและการแข่งขันในตลาดโดยรวม เพื่อลดผลกระทบต่อผู้ประกอบการ มีการจัดตั้ง “คณะกรรมการติดตามต้นทุนและราคาสินค้าจำเป็น” ในลักษณะอิสระจากหน่วยงานที่มีอำนาจกำกับดูแลโดยตรง เพื่อลดปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อน โดยองค์ประกอบของคณะกรรมการควรประกอบด้วยตัวแทนจากภาครัฐ ผู้ผลิต ผู้บริโภค นักเศรษฐศาสตร์ และสื่อมวลชน ทำหน้าที่วิเคราะห์ต้นทุน เสนอแนวทางการปรับราคา และสื่อสารข้อมูลต่อสภาอย่างโปร่งใส อันจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและลดความขัดแย้งระหว่างผู้มีส่วนได้เสีย ควบคู่กับการพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วน เช่น การจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคี (รัฐ–ผู้ผลิต–ผู้บริโภค) เพื่อใช้เป็นเวทีในการหารือและกำหนดนโยบายด้านราคา โดยกลไกดังกล่าวจะช่วยให้การกำหนดนโยบายสะท้อนข้อเท็จจริงของตลาด และลดความไม่สมดุลของข้อมูลระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

กำหนดให้มี “กลไกตรวจสอบและอุทธรณ์การกำหนดราคา” เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถโต้แย้ง หรือขอให้ทบทวนคำสั่งของหน่วยงานรัฐได้อย่างเป็นธรรม พร้อมทั้งจัดทำ “แนวปฏิบัติมาตรฐาน (Guidelines)” สำหรับเจ้าหน้าที่ในการพิจารณาอนุมัติราคา เพื่อให้การใช้ดุลพินิจมีความสม่ำเสมอและสามารถตรวจสอบได้ และปรับเปลี่ยนแนวทางการคุ้มครองผู้บริโภคจากการควบคุมราคาทั้งระบบไปสู่การใช้มาตรการช่วยเหลือเฉพาะกลุ่ม (Targeted Subsidy) เช่น การให้เงินอุดหนุนหรือสวัสดิการแก่ผู้มีรายได้น้อย ซึ่งเป็นมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าในการลดภาระค่าครองชีพโดยไม่ก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาด

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์แนวคิดทางกฎหมายและหลักเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการแทรกแซงกลไกตลาดด้วยมาตรการควบคุมราคาสินค้าภายใต้พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 พบว่า มาตรการควบคุมราคาจะมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือภาวะความล้มเหลวของตลาด ซึ่งในบริบทเศรษฐกิจปกติมาตรการดังกล่าวกลับก่อให้เกิดข้อจำกัดและผลกระทบเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจ กลไกตลาด และโครงสร้างการแข่งขันทางการค้ามากกว่าประโยชน์เชิงสาธารณะ

2. เพื่อศึกษาและเปรียบเทียบหลักเกณฑ์ทางกฎหมายและมาตรการควบคุมราคาสินค้าของประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนามกับของประเทศไทย พบว่า การบังคับใช้กฎหมายควบคุมราคาสินค้าของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกันและมีโครงสร้างเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่าแม้ทั้งสามประเทศมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการรักษาเสถียรภาพด้านราคา คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการ

แสวงหากำไรเกินควรในภาวะที่ตลาดมีความผันผวน แต่แนวทางการออกแบบกฎหมายและระดับการแทรกแซงของรัฐมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. เพื่อวิเคราะห์สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการควบคุมราคาสินค้า ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 ต่อระบบเศรษฐกิจ ระบบตลาด ผู้ผลิต ผู้จัดจำหน่ายและผู้บริโภค พบว่า การปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการที่มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบันคือ การควบคุมสินค้าเกินความจำเป็น การใช้ดุลยพินิจโดยขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ระยะเวลาในการควบคุมราคาที่ไม่เหมาะสม มาตรการควบคุมราคาที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตและการแข่งขันทางการค้า การควบคุมราคาสินค้าที่ทำให้ผู้ผลิตขาดแรงจูงใจในการพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐ

4. เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบัน พบว่า แนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจ มีข้อเสนอแนะ 2 แนวทาง ได้แก่ ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

การอภิปรายผล

การวิจัยนี้ มีประเด็นสำคัญนำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ถึงแม้มาตรการควบคุมราคาจะมีเจตนารมณ์เพื่อคุ้มครองผู้บริโภคและรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะในช่วงวิกฤตหรือภาวะความล้มเหลวของตลาด ซึ่งในบริบทเศรษฐกิจปกติมาตรการดังกล่าวกลับก่อให้เกิดข้อจำกัดและผลกระทบเชิงลบต่อระบบเศรษฐกิจ กลไกตลาดและโครงสร้างการแข่งขันทางการค้ามากกว่าประโยชน์เชิงสาธารณะ

2. การบังคับใช้กฎหมายควบคุมราคาสินค้าของประเทศไทยกับประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนาม ซึ่งเป็นประเทศในภูมิภาคเดียวกันและมีโครงสร้างเศรษฐกิจใกล้เคียงกัน จะเห็นได้ว่าแม้ทั้งสามประเทศมีวัตถุประสงค์ร่วมกันในการรักษาเสถียรภาพด้านราคา คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการแสวงหากำไรเกินควรในภาวะที่ตลาดมีความผันผวน แต่แนวทางการออกแบบกฎหมายและระดับการแทรกแซงของรัฐมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

3. การใช้อำนาจของรัฐในลักษณะที่ขาดความยืดหยุ่นและการทบทวนเชิงโครงสร้าง ส่งผลให้กฎหมายควบคุมราคาสินค้าในปัจจุบันมีลักษณะไม่สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจเสรีและหลักเสรีภาพในการประกอบอาชีพที่ได้รับการรับรองตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 อีกทั้งยังอาจก่อให้เกิดการบิดเบือนกลไกตลาดและลดประสิทธิภาพของการแข่งขันทางธุรกิจในระยะยาวตามมา การการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการที่มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจในปัจจุบันคือ การควบคุมสินค้าเกินความจำเป็น การใช้ดุลยพินิจโดยขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน ระยะเวลาในการควบคุมราคาที่ไม่เหมาะสม มาตรการควบคุมราคาที่เป็นอุปสรรคต่อการเติบโตและการแข่งขันทางการค้า การควบคุมราคาสินค้าที่ทำให้ผู้ผลิตขาดแรงจูงใจในการพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ และการบังคับใช้กฎหมายของหน่วยงานรัฐ

4. แนวทางการปรับปรุงและพัฒนากฎหมายว่าด้วยราคาสินค้าและบริการให้มีความเหมาะสมกับบริบทเศรษฐกิจ มีข้อเสนอแนะ 2 แนวทาง ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะเชิงกฎหมาย ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาสำคัญของการควบคุมราคาสินค้าในประเทศไทยที่มิได้ขึ้นอยู่กับการใช้มาตรการเท่านั้น หากแต่เป็นปัญหาเชิงโครงสร้างของการออกแบบกฎหมายและการใช้อำนาจของรัฐที่ขาดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจน โปร่งใส และตรวจสอบได้ ดังนั้น การปรับปรุงกฎหมายควรดำเนินการอย่างเป็นลำดับ โดยเริ่มจากมาตรการที่สามารถดำเนินการได้ทันทีภายใต้กรอบกฎหมายปัจจุบัน และต่อเนื่องไปสู่การแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในระยะยาว 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ ซึ่งให้ความสำคัญกับการควบคุมราคาสินค้าในประเทศไทยมิได้เกิดจากตัวบทกฎหมายเพียงอย่างเดียว หากแต่เกิดจากข้อจำกัดในการบังคับใช้ กลไกการทำงานของรัฐ เครื่องมือกำกับดูแลที่สอดคล้องกับกลไกตลาด

ข้อค้นพบ หรือองค์ความรู้ใหม่

การปฏิรูประบบควบคุมราคาสินค้า โดยเปลี่ยนผ่านจากระบบที่อาศัยดุลพินิจและการแทรกแซงโดยตรง ไปสู่ระบบที่มีหลักเกณฑ์ชัดเจน โปร่งใส อ้างอิงข้อมูลเชิงประจักษ์ และเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ซึ่งจะช่วยลดการบิดเบือนกลไกตลาด เสริมสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันภายใต้หลักนิติธรรม หลักความได้สัดส่วน และหลักความจำเป็น อันจะนำไปสู่การสร้างสมดุลระหว่างการคุ้มครองผู้บริโภคกับการส่งเสริมการแข่งขันทางเศรษฐกิจ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1.1 ออกประกาศกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการนิยาม “ราคาไม่เป็นธรรม” โดยกำหนดกรอบการพิจารณาที่เชื่อมโยงกับโครงสร้างต้นทุนและอัตรากำไรที่เหมาะสมตามหลักเศรษฐศาสตร์ พร้อมทั้งกำหนดหลักเกณฑ์และขั้นตอนในการอนุมัติการปรับราคาสินค้าอย่างเป็นระบบ รวมถึงระยะเวลาในการพิจารณาที่แน่นอน เพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถคาดการณ์การบังคับใช้กฎหมายได้อย่างชัดเจน อันเป็นการเสริมสร้างหลักความมั่นคงแน่นอนแห่งกฎหมาย (legal certainty) และลดการใช้ดุลพินิจที่ไม่เป็นธรรม

1.2 ควรมีการปรับปรุง พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 โดยแก้ไขบทบัญญัติเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้กฎหมาย

1.3 การปรับปรุงการดำเนินการอย่างเป็นลำดับ โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการดำเนินการและผลกระทบเชิงระบบเป็นที่สำคัญตามผลของการศึกษาวิจัยนี้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการวิจัยพบว่า ยังมีประเด็นสำคัญที่สมควรจะมีการทำวิจัยเพิ่มเติมต่อไปอีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการปรับปรุงพระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ. 2542 โดยแก้ไขบทบัญญัติเพื่อให้เกิดความชัดเจนในการบังคับใช้โดยให้ผู้มีส่วนได้เสียมามีส่วนร่วมในการปรับปรุงกฎหมายดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม. (2560). *กลยุทธ์การตั้งราคา*. สืบค้นเมื่อ 25 มกราคม 2569, จาก https://bsc.dip.go.th/th/category/2017-10-27-07-51-56/2017-11-09-09-12-47

กัญฐณา ดิษฐ์แก้ว. (2560). *การบัญชีบริหาร*. (การบัญชีต้นทุน 2). ตาก: ประสิทธิ์ ดีไซน์.

กิตติพงศ์ สนธิสัมพันธ์. (2557). *รายงานทีดีอาร์ไอ ฉบับที่ 100: กฎกติกาของภาครัฐกับประสิทธิภาพของตลาด*. ม.ป.ท.

คณิน วงศ์ใหญ่. (2562). แนวคิดนิติเศรษฐศาสตร์ในกระบวนพิจารณาคดีแพ่งและพาณิชย์. *วารสารการเมืองการบริหารและกฎหมาย, 1*(3), 663-681.

คณะอนุกรรมการวิชาการว่าด้วยหลักนิติธรรมแห่งชาติ. (2557). *หลักนิติธรรม (The Rule of Law): ความหมาย สาระสำคัญและผลของการฝ่าฝืนหลักนิติธรรม*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลรัฐธรรมนูญ.

วรณี จิเจริญ. (2558). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค 3*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. (2558). *หลักเศรษฐศาสตร์จุลภาค*. (พิมพ์ครั้งที่ 19). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

วิรุณศิริ ใจมา. (2557). *เศรษฐศาสตร์จุลภาค 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2560). *รายงานผลการศึกษาโครงการศึกษาธุรกิจค้าปลีกค้าส่งเพื่อเตรียมความพร้อมในการยกร่างกฎหมายการประกอบธุรกิจค้าปลีกค้าส่งที่เหมาะสมกับประเทศไทย*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

สมบูรณ์ สารพัด. (2561). การเปรียบเทียบการคิดต้นทุนแบบดั้งเดิมและต้นทุนกิจกรรม. *วารสารการวิจัยการบริหารการพัฒนา, 8*(2),61-67.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). *ความมุ่งหมายและคำอธิบายประกอบรายมาตราของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2560*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สุภาวณีย์ อมรจิตสุวรรณ. (2563). *หลักกฎหมายมหาชนทางเศรษฐกิจ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.